

Obec Lužianky: demografická charakteristika a regionálne porovnania

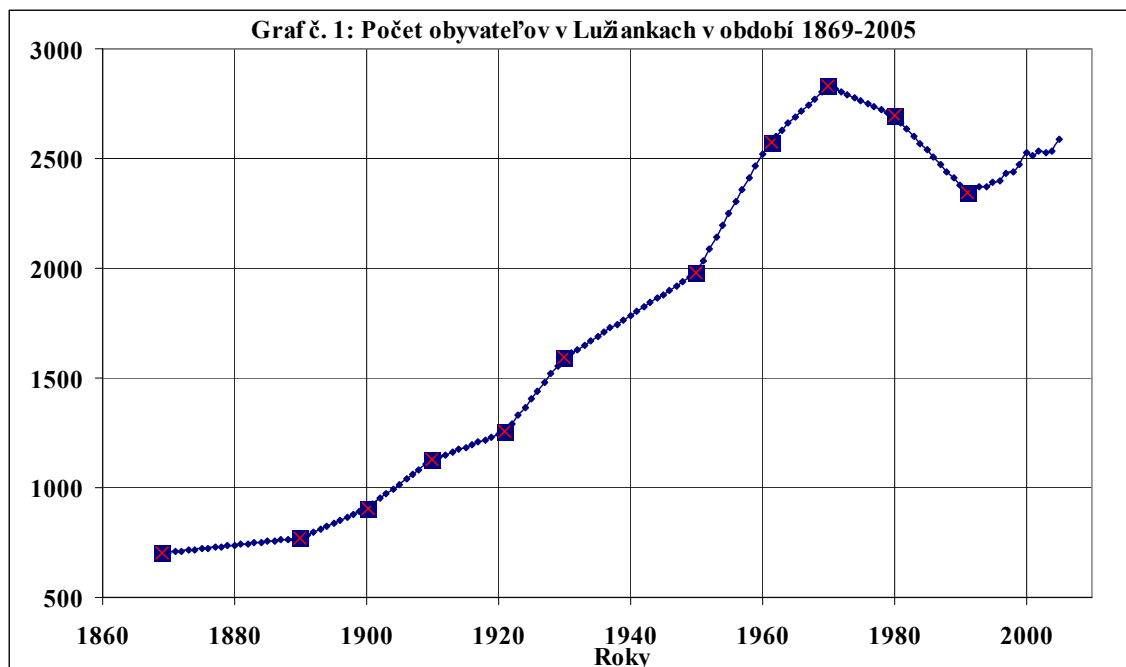
I. Úvod

Základné podklady pre demografickú charakteristiku obce Lužianky sme prevzali z rôznych štatistických materiálov. Zdrojom údajov boli Štatistický lexikón obcí Slovenskej republiky 2002, Retrospektívny lexikón obcí ČSSR 1850 – 1970, Historický lexikón obcí Slovenskej republiky 1970 – 2001, demografické údaje za obce za r. 2004 a Počet obyvateľov podľa pohlavia a územia od začiatku roka do konca mesiaca septembra 2006 zo Štatistického úradu Slovenskej republiky.

II. Historická báza a etapy vývoja počtu obyvateľov obce

Graf č.1 prezentuje dlhodobý vývoj obyvateľstva v obci z predminulého storočia až do súčasnosti, od r. 1869 do r. 2005. Údaje z rokov 1869 – 1991 sú získané z jednotlivých sčítaní ľudu. Údaje z obdobia rokov 1993 – 2005 sú aktualizované k 31. 12. príslušného roka. Graf zobrazuje 3 najvýznamnejšie etapy vývoja počtu obyvateľstva Lužianok:

- 1. etapa – rast počtu obyvateľov.** Počet obyvateľov obce bol v prvom rade vždy úzko zviazaný s centrom širšieho regiónu – mestom Nitra. Koncom 19. storočia bolo významným faktorom rozvoja regiónu budovanie železničných tratí v smere Topoľčany – Nitra (dokončená 16.9.1881) a Lužianky – Hlohovec (18.12.1897). To sa prejavilo od r. 1890-1900 rastom obyvateľstva v obci o 136 obyvateľov. Pri stave 770 osôb v r. 1890 to predstavovalo rast o 18%. V období rokov 1900 – 1910 bol rast obyvateľstva ešte intenzívnejší, kedy pribudlo až 221 obyvateľov. Obdobie rokov 1910 – 1921 bolo zložité po politickej i hospodárskej stránke. Napriek tomu obec populačne rástla, nie však takou intenzitou, ako v predošlých dvoch obdobiach. Hospodársky rast predvojnového Československa a dobudovanie železničnej trate Zlaté Moravce – Lužianky (15. 5. 1938) boli príčiny ďalších populačne významných rokov pre obec. Hoci 2. svetová vojna negatívne ovplyvnila rast obyvateľstva Lužianok, v období rokov 1921 – 1950 (29 rokov) pribudlo až 723 obyvateľov. Najvýznamnejším obdobím pre obec z hľadiska rastu obyvateľstva bolo obdobie rokov 1950 – 1961. Za 11 rokov pribudlo až 597 obyvateľov. V tomto období pribúdalo priemerne 54 obyvateľov ročne, a to aj napriek odsťahovaniu a úmrtnosti. Do rokov 1969 – 1970 sa tento rast už znižoval.
- 2. etapa – znižovanie počtu obyvateľov.** V rokoch 1969 – 1970 došlo k zvratu v pôrodnosti na Slovensku, a tiež aj v Lužiankach. Malo to za následok znižovanie počtu obyvateľov. Najväčší pokles nastal v období rokov 1980 – 1991. Celkove sa znížil počet obyvateľov v Lužiankach od r.1970 do 1991 o 484, keď v rokoch 1980 – 1991 sa priemerne ročne znižoval stav obyvateľstva o 32 na najnižšiu hodnotu – na 2 346 obyvateľov. Takýto stav bol aj v rokoch 1956 – 1957.
- 3. etapa – oživenie vraste obyvateľstva obce.** Po roku 1991 nastal prílev obyvateľstva do obce Lužianky a obec zaznamenala rast počtu obyvateľov, 31.12.2005 dosiahli stav 2 589 a k 30.9.2006 to bolo 2 610 obyvateľov.

III. Počet obyvateľov Lužianok podľa pohlavia

Z tohto hľadiska je mierna prevaha žien vo všetkých sledovaných územiach Slovenska, aj v obci Lužianky. V porovnaní so stavom v r. 1980 bol pomer mužov a žien vyrovnanější, ako bol v r. 2004 a k 30. 9. 2006.

Tab. č. 1: Počet obyvateľov podľa pohlavia a územia ku v r. 1980, ku koncu roku 2004 a 30.9.2006

Obec/ územie	Počet obyv. spolu	Muži		Ženy		
		abs.	%	abs.	%	
Lužianky	r. 1980*	2 697	1 329	49,28	1 368	50,72
	r. 2004	2 536	1 223	48,23	1 313	51,77
	30.9.2006	2 610	1 270	48,66	1 340	51,34
Okres Nitra	r. 2004	163 764	79 027	48,26	84 737	51,74
	30.9.2006	163 787	79 085	48,29	84 702	51,71
Nitriansky kraj	r. 2004	709 350	342 698	48,31	366 652	51,69
	30.9.2006	707 759	342 081	48,33	365 678	51,67
SR	r. 1980*	4 987 853	2 454 877	49,22	2 532 976	50,78
	r. 2004	5 384 822	2 613 490	48,53	2 771 332	51,47
	30.9.2006	5 392 739	2 617 738	48,54	2 775 001	51,46

* stav ku dňu sčítania ľudu (1.11.1980)

IV. Priemerný vek obyvateľov

Na Slovensku sa priemerný vek obyvateľov predĺžil v rokoch 1997 – 2004 o dva roky (z 35,1 na 37,1 roka). Rovnaký rozdiel bol i v Nitrianskom kraji, ale priemerný vek bol vyšší o 1,4 roka. V okrese Nitra bol priemerný vek nižší ako v Nitrianskom kraji a rozdiel v intervale rokov 1997 – 2004 bol 2,2 roka. Z prezentovaných údajov vyplýva, že priemerný vek v Lužiankach sa predĺžil až o 3,4 roka z 34,7 (v r. 1997) na 38,1 (v r. 2004).

Tab. č. 2: Priemerný vek v Lužiankach a v regiónoch

Priemerný vek obyvateľov	Lužianky	Okres Nitra	Nitriansky kraj	SR
1997	34,7	35,8	36,5	35,1
2004	38,1	38,0	38,5	37,1
Rozdiel rokov 2004:1997	+3,4	+2,2	+2,0	+2,0

V. Veková štruktúra (r. 2004)

Z tabuľky (tab. č. 3), ktorú prezentujeme, je možné skonštruovať aj vekovú pyramídu obyvateľov obce. Z nej môžeme vyhodnotiť základné vekové intervaly a urobiť porovnanie počtu mužov a žien. Vo veku 0 – 9 rokov dominujú počty dievčat nad chlapcami (chlapci 121 : dievčatá 137). V ďalších päťročných intervaloch (vo veku 10 – 24 rokov) majú početnú prevahu chlapci a muži (muži 295: ženy 259). V ďalších štyroch päťročných intervaloch sa striedajú intervaly s prevahou mužov, resp. žien. Vo veku od 45-94 rokov však majú už prevahu ženy. Z celkového počtu 1 723 obyvateľov v tomto veku je 806 mužov (46,8%) a 917 žien (53,2%). Spolu to predstavuje o 111 žien viac ako mužov. Vekový interval 25 - 29 rokov je najpočetnejší, v tomto veku žilo v obci 215 obyvateľov.

Tab. č. 3: Veková štruktúra obyvateľstva Lužianok (k 31. 12. 2004)

Vek	Muži		Ženy		Spolu	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
0	10	0,39	11	0,43	21	0,84
1 - 4	49	1,93	53	2,09	102	4,02
5 - 9	62	2,44	73	2,88	135	5,32
10 - 14	84	3,31	74	2,92	158	6,23
15 - 19	107	4,22	90	3,55	197	7,77
20 - 24	104	4,10	95	3,75	199	7,85
25 - 29	106	4,18	109	4,30	215	8,48
30 - 34	109	4,30	99	3,90	208	8,20
35 - 39	86	3,39	87	3,43	173	6,82
40 - 44	94	3,71	81	3,19	175	6,90
45 - 49	74	2,92	82	3,23	156	6,15
50 - 54	86	3,39	87	3,43	173	6,82
55 - 59	71	2,80	83	3,27	154	6,07
60 - 64	62	2,44	74	2,92	136	5,36
65 - 69	38	1,50	60	2,37	98	3,86
70 - 74	34	1,34	59	2,33	93	3,67
75 - 79	26	1,03	57	2,25	83	3,27
80 - 84	12	0,47	26	1,03	38	1,50
85 - 89	7	0,28	11	0,43	18	0,71
90 - 94	1	0,04	2	0,08	3	0,12
95 - 99	1	0,04	0	0,00	1	0,04
spolu	1223	48,22	1313	51,78	2536	100,00

VI. Ekonomicky aktívne obyvateľstvo a index starnutia

Je celoslovenský aj regionálny trend, že obyvateľstvo na Slovensku starne. Najlepšie to charakterizuje veľkosť indexu starnutia (pomer počtu obyvateľov postproduktívnom

veku k počtu obyvateľov predproduktívnom veku). Ekonomicky aktívne obyvateľstvo a index starnutia sú v tab. č. 4.

Pre zaujímavosť je možné uviesť, že v okrese Nitra má najvyšší index starnutia. (za r. 2004) obec Malé Zálužie (index je 334,48 – t.j. v predproduktívnom veku je 29 detí a mladých ľudí a v poproduktívnom veku žije v obci až 97 obyvateľov). V Nitrianskom kraji má najvyšší index starnutia obec Domadice – okres Levice (index je 447,37 – obec má 19 obyvateľov v predproduktívnom veku, ale až 85 obyvateľov v postproduktívnom veku).

Najnižší index starnutia v okrese Nitra má obec Vinodol (index je 79,95 – v predproduktívnom veku je 424 ľudí, v postproduktívnom veku je 339 obyvateľov). V Nitrianskom kraji z tohto hľadiska má nižší index ako Vinodol len obec Šalov – okres Levice (index je 72,28 – v predproduktívnom veku je 101 ľudí, v poproduktívnom veku 73 obyvateľov)

Lužianky nepatria medzi obce s výrazne väčším počtom obyvateľov vyššieho veku. Keď v okrese Nitra z hľadiska indexu starnutia (zoradené od najmenšieho po najvyšší) patrí Lužiankam 26. miesto zo 62 obcí a v Nitrianskom kraji sú Lužianky na 92. mieste z 354 obcí (údaje za r. 2004).

Tab. č. 4: Ekonomicky aktívne obyvateľstvo v Lužiankach a v regiónoch (ku koncu roka 2004)

Lužianky/ región	Počet obyvateľov	Predprod. vek		Produktívny vek		Postprod. vek		Index starnutia
		abs.	%	abs.	%	abs.	%	
Lužianky	2 536	416	16,4	1 567	61,8	553	21,8	132,93
Okres Nitra	163 764	25 687	15,7	105 440	64,4	32 637	19,9	127,06
Nitriansky kraj	709 350	109 274	15,4	452 736	63,8	147 340	20,8	134,84
SR	5 384 822	918 911	17,1	3 443 743	63,9	1 022 168	19,0	111,24

VII. Hlavné ukazovatele prírastku (úbytku) počtu obyvateľov v obci

Za obdobie rokov 1994 – 2005 obec populačne rastie. Demografické ukazovatele dávajú možnosť postaviť tvrdenie o hlavnej príčine rastu obce prisťahovaním. Je to zrejmé i z tabuľky č. 5, kde sú zobrazené údaje za najvýznamnejšie roky sledovaného obdobia.

Živonarodených bolo najviac v r. 1997 (37 detí). Hneď v r. 1998 prišlo ku kompenzácii, lebo pribudlo len 18 živonarodených detí. Najviac obyvateľov Lužianok zomrelo v r. 2002 (35) a najmenej v r. 2005 (17).

Prirodzený prírastok bol najvyšší v roku 1997 (11). Najvyšší a zároveň rovnaký úbytok zaznamenala obec v dvoch rokoch: v r. 1998 a v r. 2001 (-11).

Počet prisťahovaných obyvateľov sa pohyboval ročne medzi 45 – 110 (45 bol minimálny počet prisťahovaných v r. 2001, 110 bol maximálny počet prisťahovaných v r. 2005). Počet vystťahovaných bol v celom období nižší ako prisťahovaných. Najviac vystťahovaných bolo v roku 2005 (63) a najmenej v r. 2000 (30).

Najväčší prírastok sťahovaním nastal v r. 2000 (51 osôb) a najmenší v r. 2001 (3 osoby).

Celkový prírastok bol v r. 2005 (53) a úbytok bol zaznamenaný v r. 2001 (-8 obyvateľov).

Tab. č. 5: Hlavné ukazovatele prírastku (úbytku) počtu obyvateľov v Lužiankach

Obdobie (rok)	Živo-narodení	Zomre-lí	Prirodzený prírastok (-úbytok)	Prišťaho-vaní	Vystáho-vaní	Prírastok (-úbytok) sťahovaním	Celkový prírastok (-úbytok)
1997	37 max	26	11 max	78	53	25	36
1998	18 min	29	-11 min	62	45	17	6
2000	28	29	-1	81	30 min	51 max	50
2001	23	34	-11 min	45 min	42	3 min	-8 min
2002	29	35 max	-6	74	52	22	16
2005	23	17 min	6	110 max	63 max	47	53 max
1994–2005	287	320	-33	858	568	290	257

Za prezentované obdobie rokov 1994 – 2005 sa prisťahovalo do obce až 858 osôb. Súčasne sa však aj vystažovalo 568 osôb. Z hľadiska sťahovania zostalo v obci 290 osôb. Z hľadiska prirodzeného prírastku (úbytku) bolo viac zomrelých ako živonarodených, o 33 osôb. V obci teda v sledovanom období pribudlo 257 osôb.

V ďalšej tabuľke (tab. č. 6) môžeme porovnávať niektoré demografické údaje za obec Lužianky, okres Nitra, Nitriansky kraj a Slovenskú republiku. Údaje sú ohraničené existenciou nových hraníc okresu a kraja.

Tab. č. 6: Demografické údaje za Lužianky a regióny za roky 1977 a 2005 (absolútne hodnoty)

Lužianky/ región	Rok	Živo-narodení	Zomrelí	Prirodzený prírastok (-úbytok)	Uzavreté manželstvá	Rozvody	Potraty
Lužianky	1997	37	26	6	16	4	4
	2005	23	17	6	14	4	7
Okres Nitra	1997	1 585	1 555	30	883	325	790
	2005	1 451	1 595	-144	752	392	521
Nitriansky kraj	1997	6 960	8 011	-1 055	3 648	1 580	3 781
	2005	6 110	7 941	-1 831	3 147	1 651	2 536
SR	1997	59 111	52 124	6 987	27 955	11 838	27 798
	2005	54 430	53 475	955	26 149	11 553	19 332

Z hľadiska ukazovateľa živonarodených v celom časovom úseku rokov 1997 – 2005 je trend znižovania počtu a počet zomrelých tak v okrese Nitra, i v Nitrianskom kraji je vyšší ako živonarodených.

Za pozornosť stoja aj údaje o prirodzenom prírastku (úbytku) v Nitrianskom kraji, ktorý sa vyznačuje negatívnymi hodnotami v celom regióne. Najväčší úpadok zaznamenávajú v absolútnych i relatívnych hodnotách okresy Levice (r. 2005 úpadok o -462 obyv. čo je o -3,89%), Komárno (o -393 obyv., -3,67%) a Nové Zámky (o -525 obyv., -3,55%).

Aj v ďalších ukazovateľoch je badať v časovom intervale rokov 1997 – 2005 negatívne tendencie. Počet uzavretých manželstiev klesal a počet rozvodov rástol. Počet potratov mal klesajúcu tendenciu.

Tab. č. 7: Demografické údaje za Lužianky a regióny za roky 1977 a 2005 (relatívne hodnoty)

Lužianky/ región	Rok	Živo- narození na 1000 obyv.	Zomrelí na 1000 obyv.	Prírodný prírastok (-úbytok) na 1000 obyv.	Uzavreté manželstvá na 1000 obyv.	Rozvody na 1000 obyv.	Potraty na 100 nar.
Lužianky	1997	15,21	10,69	2,47	6,58	1,64	10,81
	2005	8,98	6,64	2,34	5,47	1,56	30,43
Okres Nitra	1997	9,72	9,54	0,18	5,42	1,99	49,84
	2005	8,89	9,75	-0,88	4,60	2,40	35,81
Nitriansky kraj	1997	9,70	11,17	-1,47	5,09	2,20	54,32
	2005	8,65	11,20	-2,58	4,44	2,33	41,36
SR	1997	10,98	9,68	1,30	5,19	2,20	47,03
	2005	10,14	9,93	0,18	4,85	2,15	35,39

Tabuľka č.7 prezentuje relatívne hodnoty z tabuľky č. 6. Z hľadiska počtu živonarodených detí bol r. 1997 extrémny, preto je i relatívna hodnota nadpriemerne vysoká. V roku 2005 sa už hodnota údajov o živonarodených deťoch v Lužiankach veľmi podobá hodnote za okres i kraj. Zomrelých bolo v r. 2005 málo. Relatívna hodnota je hlboko pod hodnotami za okres Nitra, Nitriansky kraj i za celé Slovensko. Prírodný prírastok v Lužiankach i v relatívnych hodnotách pomaly klesá. Podobná situácia je i v ukazovateli uzavreté manželstvá. V rokoch 1997 a 2005 je relatívny ukazovateľ rozvodov v Lužiankach na nízkej úrovni. Je na nižšej úrovni ako sú hodnoty v okrese Nitra, v Nitrianskom kraji i ako hodnota za celé Slovensko. Relatívna hodnota ukazovateľa množstva potratov prepočítaný na 100 narodených detí sa v Lužiankach zvýšila, a to v r. 2005 oproti r. 1997 trikrát.

VIII. Lužianky: porovnanie počtu obyvateľov v obciach okresu, kraji a v celoslovenskom rámci r. 2005

Pri tvorbe prezentovanej tabuľky (tab. č. 8) sme zoradili obce nitrianskeho okresu, Nitrianskeho kraja a Slovenska podľa veľkosti počtu obyvateľov. V tabuľke sú okrem najväčších obcí (miest) v regióne, Slovenska (Nitra, Bratislava) uvedené aj najmenšie obce z hľadiska počtu obyvateľov. Podobne sú v nej prezentované veľkosťou populácie podobné obce. Lužianky patria medzi populačne najväčšie obce okresu, kraja i Slovenska. V okrese Nitra je zo 62 obcí z hľadiska počtu obyvateľov len 5 väčších obcí, ako Lužianky. V Nitrianskom kraji je len 39 (z celkového počtu 354) obcí väčších a z hľadiska Slovenska je 275 (z 2891) obcí väčších (alebo rovnakých) ako sú Lužianky.

Tab. č. 8: Stav počtu obyvateľov ku koncu obdobia (30. 9. .2006) a poradie obcí na jeho základe

Obec			Okres Nitra	Nitriansky kraj	Slovenská republika	Počet obyvate -ľov
			poradie			
Väčšie obce s počtom obyv. ako Lužianky	Najväčšia obec v regióne a v SR	Bratislava, hl. m. SR	x	x	1	425 855
		Nitra	1	1	5	84 824
	Populačne najbližšia väčšia obec k Lužiankam	Mojmírovce	5	35	253	2 758
		Zemianska Olča (okr. Komárno)	x	39	274	2 612
		Očová (okr. Zvolen, Banskobystrický kraj)	x	x	275 - 276	2 610
L u ž i a n k y			6	40	275 - 276	2 610
Obce s menším počtom obyvateľov ako Lužianky	Populačne najbližšia menšia obec k Lužiankam	Chtelnica (okr. Piešťany, Trnavský kraj)	x	x	277	2 595
		Zlatná na Ostrove (okr. Komárno)	x	41	283	2 553
		Ivanka pri Nitre	7	43	292	2 477
	Najmenšia obec v regióne a v SR	Kapince	62	345	2 514	196
		Jesenské (okr. Levice)	x	354	2 856	55
		Valaškovce (vojenský obvod, okr. Humenné, Prešovský kraj)	x	x	2 890	0
		Javorina (vojenský obvod, okr. Kežmarok, Prešovský kraj)	x	x	2 891	0

IX. Literatúra

Demografické údaje za obce, za r. 2004, 2005, 2006 Štatistický úrad SR

Historický lexikón obcí Slovenskej republiky 1970 - 2001, ŠÚ SR Bratislava, 508 s.

Prehľad pohybu obyvateľstva v roku 2005 (absolútne údaje) Štatistický úrad SR.

Retrospektívny lexikón obcí ČSSR 1850 – 1970, I – II diel, FSÚ na základe výsledkov sčítania ľudu z rokov 1850 – 1970, Praha, 1978, 1184 s.

Štatistická ročenka ČSSR 1981, Praha, SNTL, 1982

Štatistický lexikón obcí Slovenskej republiky 2002, Štatistický úrad SR, Bratislava, 2003, ISBN 80-8046-228-3.

Doc. RNDr. Štefan Poláčik, PhD.

Spracované v novembri 2006